

Danske skibe i malmfarten - Hjemmeflåden & samarbejdspolitikken.

(<https://krigsvidenskab.dk/application/files/6516/4578/9106/danske.skibe.i.malmfarten.jpeg>)
(<https://krigsvidenskab.dk/application/files/6516/4578/9106/danske.skibe.i.malmfarten.jpeg>)

()

Forfatter: Gustav Schmidt Hansen.

Titel: Danske skibe i malmfarten - Hjemmeflåden & samarbejdspolitikken.

Forlag: Skriveforlaget.

Antal sider: 219 sider; illustreret.

Vejl. pris: 199,95 kr.

Anmelder: Søren Nørby.

Rating: 3

Da Tyskland den 9. april 1940 besatte Danmark blev den danske handelsflåde groft sagt delt i to. 245 danske skibe på over 100 bruttoregister tons befandt sig ved besættelsen uden for landets grænser og mange af dem kom i de følgende år til at yde et stort bidrag til den allierede krigsførelse mod Tyskland. I skyggen af denne indsats har i mange år stået den indsats for Danmark, som den anden halvdel af skibene og deres besætninger ydede for Danmark. I alt omfattede denne del af handelsflådens virke cirka 305 skibe på over 100 bruttoregister tons, bemanded med i alt cirka 6000 mand.[1]

For at trække hjemmeflåden ud af skyggernes mørke har Gustav Schmidt Hansen skrevet bogen "Danske skibe i malmfarten." Bogen er udgivet på www.skriveforlaget.dk.

Gustav Schmidt Hansens mål med bogen er, som han skriver i indledningen: "[...] bogen ikke har til hensigt at levere traditionel krigshistorie. Hensigten og målet med bogen er heller ikke, at bedømme samarbejdspolitikken og besættelsen som sådan. Formålet er at beskrive situationen for dansk søfart og forholdene for de danske søfolk, der sejlede i hjemmeflåden indenfor spærringen, til Norge, Sverige, Finland, Østersøen og tyske/hollandske nordsøhavne. Søfolkene blev udsat for ligeså farlige hændelser, som søfolkene i udeflåden. Forskellen var, at hjemmeflådens skibe i høj grad blev udsat for angreb fra allieret side." [2]

Allerede ved krigens udbrud i september 1939 blev de danske handelsskibe centrale i den danske regerings forsøg for at holde samfundet i gang. Flåden på i alt godt 550 skibe og på over 100 bruttoregister tons sikrede både vigtige forsyninger i form af især kul og koks og foderstoffer samt udenlandsk valuta til statskassen.[3] Efter besættelsen fortsatte disse rejser, men nu skulle de danske rederier udføre et antal pligtrejser for tyskerne for at få lov til at sejle de andre varer hjem til Danmark. 90 danske handelsskibe fra 24 rederier kom her til at sejle i den for tyskerne meget vigtige malmtransport, hvor svensk jernmalm blev sejlet over Østersøen og til nordtyske havne.

Den danske regering og de danske rederier forsøgte her at udføre den svære balancegang ved at gennemføre pligtrejserne for tyskerne på en måde, så det ikke skulle kunne opfattes som dansk støtte til den tyske krigsførelse. Det indebærer bl.a. at de danske handelsskibe, trods tysk

pres, ikke blev bevæbnet med antiluftskyts, og også under hele krigen forblev udstyret med de neutralitetsmærker, der skulle gøre det tydeligt for f.eks. britiske fly, at her var tale om et dansk skib, som ikke skulle angribes.

Trods de danske forsøg er der dog ingen tvivl om, at de danske handelsskibe, set i bagklogskabens lys, bidrog til at holde den tyske krigsmaskine kørende. Uden malmen kunne den tyske krigsmaskine ikke producere de mange fly, skibe, kampvogne og andre våben, som krigen krævede, og de danske handelsskibe sejlede ifølge Gustav Schmidt Hansen i løbet af krigen over tre millioner tons malm fra Sverige og til Tyskland.

Sejladserne var ikke uden risiko. Allerede dagen efter 2. Verdenskrigs udbrud indtraf det første danske krigsforlis, da fiskefartøjet NORDSTRAND den 4. september 1939 forliste ca. 70 sømil vest for Vyl.[4] Faren kom fra tyske ubåde, fra fly fra begge af krigens parter samt ikke mindst miner. Sidstnævnte blev der udlagt over 27.000 af i danske farvande i løbet af krigen. Af de 280 danske skibe, som blev sænket under 2. Verdenskrig, gik over halvdelen – 144 skibe – tabt i forbindelse med sejladser til og fra det besatte Danmark. I alt omkom 1.213 danske søfolk under 2. Verdenskrig, og heraf gav de 912 deres liv i forbindelse med deres virke i hjemmeflåden.[5]

Bogen indledes med en fin redegørelse for problematikken omkring det tyske krav om pligtrejser. Efter denne skifter bogen til at blive et opslagsværk. Her gennemgås de enkelte danske rederiers skibe, og forfatteren beskriver store og små begivenheder fra deres tjeneste i hjemmeflåden 1940-1945.

Gustav Schmidt Hansen, der i 2019 udgav bogen Mindetavlen om 195 danske maskinofficerer, der mistede livet på havet under Anden Verdenskrig, skal have ros for denne gang at give den mindre kendte historie om den danske hjemmeflåde under 2. Verdenskrig den opmærksomhed, som denne indsats også fortjener.[6]

Skulle jeg komme med forslag til forbedringer til 2. oplag, så savnede jeg som læser nogle kort visende de i bogen nævnte steder, ligesom et register og en bedre litteraturliste ville gøre det nemmere for andre at bygge videre på projektet.

Søren Nørby.

Litteratur

Hansen, Gustav Schmidt. *Danske skibe i malmfarten. Hjemmeflåden & samarbejdspolitikken*. 1. udgave. Allerød: Skriveforlaget, 2021.

Mindetavlen. Historien om de danske maskinofficerer under anden verdenskrig. 1. udgave. København: Storyhouse, 2019.

Ministeriet for Handel, Industri og Søfart. *Fortegnelse over krigsforliste og krigshavarede danske skibe*. 3. september 1939 - 31. december 1949. København, 1950. www.marinehist.dk.

"Søens folk". Set 17. december 2021. <http://www.mitfanoe.dk/index.php/da/fanos-historie/fano-under-besaettelsen/505-soens-folk>.

Fodnoter

[1] Hansen, *Danske skibe i malmfarten. Hjemmeflåden & samarbejdspolitikken*, 9.

[2] Hansen, 7.

[3] Hansen, 9, 15.

[4] Ministeriet for Handel, Industri og Søfart, *Fortegnelse over krigsforliste og krigshavarede danske skibe*. 3. september 1939 - 31. december 1949.

[5] "Søens folk"; Ministeriet for Handel, Industri og Søfart, *Fortegnelse over krigsforliste og krigshavarede danske skibe*. 3. september 1939 - 31. december 1949; Hansen, *Danske skibe i malmfarten. Hjemmeflåden & samarbejdspolitikken*, 23ff.

[6] Hansen, *Mindetavlen. Historien om de danske maskinofficerer under anden verdenskrig*.